

**НАВУКОВА-МЕТАДЫЧНАЯ УСТАНОВА
«НАЦЫЯНАЛЬНЫ ІНСТЫТУТ АДУКАЦЫІ»
МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

«Мастацкая апрацоўка саломкі»

**Праграма факультатыўных заняткаў
для 5-х класаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі
з рускай і беларускай мовамі навучання**

Агульная тлумачальная запіска

Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва – ядро культуры, свет духоўных і матэрыяльных каштоўнасцей, асобая сфера мастацкай дзейнасці чалавека. Галоўная функцыя дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва як віду – пераўтварэнне рэчаіснасці, фарміраванне рэчавага свету, акаляючага чалавека асяроддзя, у якім мастацкае суадносіцца з бытавым, а рэчы маюць як каштоўныя якасці, якія злучаны з прыгожым, так і эстэтычныя, злучаныя з практычна неабходным.

На сучасным этапе развіцця грамадства ўзнікла вострая неабходнасць звароту да дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва як цэласнай сістэмы, якая ахоплівае шырокі спектр рэчаў і галін жыцця чалавека, актывізуе культуратворчую дзейнасць асобы ў адзінстве з фарміраваннем духоўна-маральных якасцей і каштоўнасных арыентацый.

Адным з адметных відаў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва Беларусі з'яўляецца мастацкая апрацоўка саломкі, якая ўключае аплікацыю з адвольных крывалінейных матываў, геаметрычную аплікацыю і саломапляценне.

Мастацкая апрацоўка саломкі разглядаецца як своеасаблівы транслятар, які перадае інфармацыю з дапамогай мовы мастацтва і мастацкіх вобразаў і звязаны з аднаго боку, з традыцыямі народнай і сусветнай культуры, а з другога – з мастацкімі тэндэнцыямі.

Праз засваенне твораў, выкананых у тэхніцы мастацкай апрацоўкі саломкі ў культурна-адукацыйнай прасторы, адбываецца інкультурацыя і сацыялізацыя асобы, развіццё і выхаванне яе эмацыянальнай сферы ўключэнне ў культуратворчы працэс.

Мастацкая апрацоўка саломкі адзін з даступных сродкаў далучэння асобы дзіцяці да культурных каштоўнасцей дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва Беларусі ў адукацыі, педагогічны патэнцыял якога неабходна выкарыстоўваць ў мастацка-адукацыйных працэсах.

Мэта праграмы - фарміраванне культуратворчай асобы вучняў, іх творчай індывідуальнасці, актывізацыя духоўнага патэнцыялу, стымуляванне здольнасцей для актыўнага ўдзелу ў працэсах, характэрных для сучаснага грамадства.

Праграма побудавана з улікам наступных **прынцыпаў**:

Культураарыентаваны – паслядоўнае далучэнне вучняў да свету культуры, духоўнае ўзбагачэнне ў працэсе свядомага ўспрымання культурнай спадчыны народа;

Культуратворчы – авалоданне культуратворчым вопытам дзейнасці, якая накіравана на трансфармацыю рэчаіснасці ў межах каштоўнасцей свайго народа і яе гуманістычную накіраванасць;

Інтэграцыі, які прадугледжвае разгляд мастацкіх і жыццевых з'яў з розных кропак гледжання на прыкладзе розных тэхнік апрацоўкі саломкі.

Задачы праграмы:

- засваенне і спасціжэнне культурнага вопыту беларускіх майстроў, далучэнне да вытокаў духоўнасці праз вобразную сістэму твораў ДПМ (геаметрычная аплікацыя саломкай, аплікацыя з крывалінейных матываў, саломапляценне);

- увядзенне ў свет каштоўнасцей свайго народа, знаемства з нацыянальнымі і рэгіянальнымі культурнымі традыцыямі, станаўленне нацыянальна-культурнай ідэнтыфікацыі вучняў, разуменне сябе і сваёй дзейнасці ў гісторыка-культурным працэсе;

- духоўнае ўзбагачэнне ў працэсе свядомага ўспрымання мастацкай спадчыны, авалоданне культуратворчым вопытам трансфармацыі жыццёвых назіранняў ў мастацкія вобразы.

- развіццё культуратворчага патэнцыялу школьнікаў як спосабу іх самарэалізацыі.

Праграма прадугледжвае паслядоўнае развіццё ведаў і ўменняў, атрыманых школьнікамі ў працэсе навучання.

Асноўны змест праграмы складаюць практычныя работы (яны займаюць прыкладна 90% вучэбнага часу), астатні час прызначаны на вывучэнне тэарэтычнага матэрыялу (звесткі аб матэрыялах, інструментах, прыстасаваннях, тэхналогіі вырабу і інш.). Авалоданне ведамі, а таксама фарміраванне ўменняў і навыкаў здзяйсняецца пераважна ў працэсе практычнай дзейнасці школьнікаў.

Дадзеная праграма ў асноўным разлічана на вывучэнне ў аб'ёме 1 гадзіна ў тыдзень на працягу ўсяго года.

Праграма групавых прадугледжвае спалучэнне тэарэтычных і практычных заняткаў.

Тэарэтычныя заняткі (успрыманне мастацкай спадчыны ДПМ) ў праграме ўяўляе адносна самастойную сістэму вучэбных заняткаў. Іх мэта – сістэматычнае ўключэнне асобы вучня ў свет мастацкай культуры, вобразаў, засваенне і спасціжэнне культурнага вопыту майстроў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва ў цэлым, і мастацкай апрацоўкі саломкі ў прыватнасці, далучэнне да яго вытокаў, уводзіны ў свет каштоўнасцей свайго народа.

Уключэнне вучня ў свет мастацтва аказвае вялікі ўплыў на яго развіццё, станаўленне самасвядомасці, пачуццяў, духоўнасці, дапамагае глыбей пазнаць рэчаіснасць, садзейнічае пашырэнню кругагляду, станаўленню нацыянальна-культурнай ідэнтыфікацыі.

Успрыманне твораў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва патрабуе ад асобы вучня пэўных навыкаў: успрымаць твор свядома, умець ставіць пытанні і адказваць на іх, ведаць асноўныя сродкі выразнасці, разумець асаблівасці розных тэхнік работы з саломкай. Фарміраванне гэтых навыкаў адбываецца ў адпаведнасці з індывідуальнымі, ўзроставымі асаблівасцямі вучняў.

У працэсе ўспрымання мастацтва вырашаюцца наступныя задачы:

- вывучэнне і спасціжэнне творчай спадчыны свайго народа, развіццё асноў культуры ўспрымання твораў ДПМ;

- фарміраванне эстэтычнай і духоўнай культуры асобы вучня, здольнай выразіць свае адносіны да твора;

- фарміраванне ўмення адрозніваць мастацкія сродкі дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва і іх ролю ў стварэнні мастацкага вобраза;

- фарміраванне тэарэтычных і практычных ведаў аб ДПМ.

Практычная дзейнасць ў праграме займае прыкладна 90% вучэбнага часу. Яе мэта – развіццё культуратворчага патэнцыялу школьнікаў як спосабу самарэалізацыі, фарміраванне эстэтычнага густу, раскрыццё гуманістычнай

накіраванасці асобы, актыўная пазіцыя дзіцяці ў мастацкім асваенні рэчаіснасці.

Практычныя заняткі ўключаюць наступныя віды практычнай дзейнасці:

маляванне – стварэнне стылізаваных выяў, арнаментальных матываў, эскізаў пано ў розных тэхніках апрацоўкі саломкі, уменне ствараць мастацкія вобразы.

канструяванне – стварэнне умоўна-пласкасных прадметаў, аб'ектаў, матываў, сюжэтаў, паўаб'ёмных арнаментальных кампазіцый; сюжэтна-тэматычных кампазіцый у тэхніцы аплікацыі з адвольных крывалінейных матываў; аб'ёмных мастацкіх вобразаў ў тэхніцы саломапляцення.

аздабленне – дэкарыраванне розных аб'ектаў працы плоскімі, рэльефнымі і аб'ёмнымі элементамі рэалістычнага, дэкаратыўнага і інш. характару.

Прыкладны тэматычны план

Тэма заняткаў	Матэрыялы і прыстасаванні	Колькасць гадзін	
		тэорыя	практыка
1. Вытокі і традыцыі дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва Беларусі. Аплікацыя з адвольных, крывалінейных матываў, геаметрычная аплікацыя адрозненні і асаблівасці выканання.	Матэрыялы лекцыі, рэпрадукцыі, вырабы з саломкі.	1	
2. Дэкаратыўная перапрацоўка прыродных форм (стылізацыя). Раслінныя, зааморфныя, антрапаморфныя, архітэктурныя матывы у аплікацыі з адвольных, крывалінейных матываў.	Узоры вучэбных работ, вырабы з саломкі	1	1
Аплікацыя з адвольных, крывалінейных матываў			
3. Кампазіцыя, арнамент у аплікацыі з адвольных, крывалінейных матываў. Колер і яго роля.	Рэпрадукцыі і вырабы, матэрыялы лекцыі	1	
4. Праца над форэскізам арнаментальнай кампазіцыі ў паласе, крузе, квадраце (на выбар). Выкананне эскіза ў колеры.	Папера, фарбы, ручка з чорнай пастай, туш чорнага колеру		2
5. Тэхналогія нарыхтоўкі, апрацоўкі і падрыхтоўкі саломкі да працы. Матэрыялы, інструменты і прыстасаванні.	Рэпрадукцыі і узоры, матэрыялы лекцыі.	1	1
6. Выкананне закладкі, паштоўкі. Разметка, падрыхтоўка саломкі да працы (таніраванне, фарбаванне, адбельванне), наклеіванне асноўных і дадатковых элементаў з саломкі.	Капірка, аловак, аснова (кардон, папера).		2
7. Тэматычная кампазіцыя ў аплікацыі з адвольных, крывалінейных матываў і асаблівасці яе ўвасаблення.	Рэпрадукцыі і вырабы, матэрыялы лекцыі, папера, аловак, цыркуль, лінейка.	1	
8. Стварэнне тэматычнай кампазіцыі да дэкаратыўнага пано (20x30 см).	Папера, аловак, цыркуль, лінейка.		4

<p>9. Выкананне схемы пабудовы кампазіцыі. Праца над форэскізам кампазіцыі, дэталізацыя. Выкананне лінейнага варыянта.</p>	Папера, аловак, цыркуль, лінейка		2
<p>10. Выкананне кампазіцыі ў колеры. Падрыхтоўка асновы, саломкі (адбельванне, таніраванне, фарбаванне).</p>	Папера, фарбы, ручка з чорнай пастай, туш чорнага колеру		2
<p>11. Разметка. Набор асноўных і дадатковых элементаў кампазіцыі</p>	Калька, салома, сцізорык, нажніцы, аловак.		2
<p>12. Тэндэнцыі развіцця сучаснага народнага мастацтва Беларусі. Рэгіянальныя асаблівасці вырабаў з саломкі.</p>	Матэрыялы лекцыі, рэпрадукцыі, узоры.	1	
Геаметрычная аплікацыя			
<p>13. Стварэнне эскіза арнаментальнай кампазіцыі дэкаратыўнай дошкі ў тэхніцы геаметрычнай аплікацыі.</p>	Узоры вучэбных работ, вырабы з саломкі, папера, аловак.		4
<p>14. Падрыхтоўка саломкі да працы (адбельванне, таніраванне, фарбаванне). Наклейванне асноўных і дадатковых элементаў з саломкі.</p>	Клей ПВА, сцізорык		2
<p>15.Разметка. Набор асноўных і дадатковых элементаў кампазіцыі</p>	Калька, салома, сцізорык, нажніцы, аловак.		2
Саломапляценне			
<p>16. Шэдэўры народнага саломапляцення, вытокі і традыцыі.</p>	Вырабы з саломкі, рэпрадукцыі, матэрыялы лекцыі.	1	
<p>17. Саламяныя павукі. Спосабы і прыёмы пляцення.</p>	Тэхналагічныя карты, узоры, вырабы з саломкі, схемы.		3
<p>18.Саламяная пластыка.</p>	Тэхналагічныя карты, узоры, вырабы з саломкі, схемы		2
Усяго		7	29

1. Вытокі і традыцыі дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва Беларусі. Аплікацыя з адвольных, крывалінейных матываў, геаметрычная аплікацыя адрозненні і асаблівасці выканання.

Багацце і разнастайнасць беларускага народнага дэкаратыўна – прыкладнога мастацтва, яго асноўныя формы і арнаментальныя матывы, адметныя рысы. Гісторыя ўзнікнення дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва Беларусі. Узнікненне новых арнаментальных матываў – складаных геаметрычных кампазіцый, рэалістычных раслінных і зааморфных матываў.

Аплікацыя (ад лац. слова прыкладванне – маст. твор, выкананы шляхам наклеявання паперы, тканіны, саломы і др. матэрыялаў да асновы з аднароднага ці інш. матэрыялаў). Тэхніка аплікацыі з саломы дазваляе выкарыстоўваць самыя разнастайныя віды арнамента – геаметрычны, раслінны, антрапаморфны, архітэктурны, зааморфны, сюжэтна – выяўлены.

Усе разнавіднасці аплікацыі саломкай можна падзяліць на 2 асноўныя віды:

1 від – аплікацыя з геаметрычных элементаў (часам называецца інкрустацыяй), якой аздабляюць драўляныя вырабы.

2 від – аплікацыя пераважна расліннага характару, для вырабу дываноў, пано на тканіне ці кардоне.

Тэхналогія аплікацыі з адвольных, крывалінейных матываў і геаметрычнай аплікацыі саломкай.

2. Дэкаратыўная перапрацоўка прыродных форм. (стылізацыя). Раслінны, зааморфны, антрапаморфны, архітэктурны матывы у аплікацыі з адвольных, крывалінейных матываў.

Гісторыя ўзнікнення беларускага арнамента. Значэнне вуснай народнай творчасці пры яго распрацоўцы, традыцыйнае выкарыстанне арнаментальных матываў у розных відах ДПМ.

Віды арнамента, правілы пабудовы, кампазіцыі. Сувязь і суадносіны зместу, формы арнамента з прызначэннем рэчы. Асаблівасці мастацкай перапрацоўкі прыродных форм (стылізацыі), асаблівасці пабудовы геаметрычнага, расліннага, зааморфнага, антрапаморфнага і архітэктурнага арнаментаў. Выкарыстанне відаў арнамента пры выкананні твораў мастацтва ў розных тэхніках апрацоўкі саломкі.

3. Кампазіцыя, арнамент у аплікацыі з адвольных, крывалінейных матываў. Колер і яго роля ў аплікацыі.

Этапы пабудовы кампазіцыі: (выбар тэмы ў адпаведнасці з прызначэннем прадмета, выкананне шэрагу чорна – белых ці каляровых эскізаў, прамалёўка дэталей кампазіцыі).

Знаёмства з паняццем “арнамент” і яго асноўным прызначэннем. Віды арнаментаў, правілы састаўлення.

Апрацоўка саломкі: спосабы адбельвання, фарбавання, таніравання.

4. Праца над форэскізам арнаментальнай кампазіцыі ў паласе, крузе, квадраце (на выбар). Выкананне эскіза ў колеры.

Практычны занятак. Абагульненне і сістэматызацыя ведаў, уменняў, атрыманых на папярэдніх занятках. Выдзяленне асобных груп узораў і іх аб'яднанне ў адзінае цэлае, пазбяганне фрагментарных вырашэнняў. Закончанасць, замкнёнасць узора ў выбранай плоскасці; цэласнасць успрымання вырабу. Стварэнне арнаментальнай кампазіцыі ў паласе, крузе, квадраце (на выбар).

5. Тэхналогія нарыхтоўкі, апрацоўкі і падрыхтоўкі саломкі да працы. Матэрыялы, інструменты і прыстасаванні.

Нарыхтоўка, апрацоўка, падрыхтоўка саломы для работы. Тэхналогія геаметрычнай аплікацыі, спосаб насцілу, квадратная, рамбічная, трохкутная сетка.

Тэхналогія аплікацыі з крывалінейных матываў, разметка, наклеиванне дэталей, падрыхтоўка асновы для аплікацыі.

Асноўныя інструменты для работы: нож – разак (касячок), заточаны пад вуглом у 45, звычайны сцізорык, лязо якога не павінна мець шчарбін, дэталі ўзору выразаюцца пры дапамозе прабойнікаў ці паўкруглых стамесак, патрэбны таксама манікюрныя нажніцы, пэндзік для лаку і клею, лінейка, вугольнік, алоўкі, капірка.

6. Выкананне закладкі, паштоўкі. Разметка, падрыхтоўка саломкі да працы (таніраванне, фарбаванне, адбельванне), наклеиванне асноўных элементаў з саломкі.

Спецыфіка работы ў тэхніцы аплікацыі саломкай з адвольных крывалінейных матываў. Пазбяганне заклеивання саломкай усёй плошчы малюнка, залішне не ўскладняць кампазіцыю мелкай дэталіроўкай.

Паслядоўнасць выканання аплікацыі саломкай (разметка, перавод эскіза на фон (пры дапамозе капірки, пры дапамозе трафарэта, ад рукі, альбо пры дапамозе тэхнічных сродкаў); апрацоўка і падрыхтоўка саломы; наклеиванне саламяных стужак; стварэнне насцілу, выразанне дэталей, наклеиванне дэталей на аснову; аздабленне работы).

7. Тэматычная кампазіцыя ў аплікацыі з адвольных, крывалінейных матываў і асаблівасці яе ўвасаблення.

Віды кампазіцыі: (прадметная, сюжэтная, арнаментальная).

Законы і заканамернасці пабудовы тэматычнай кампазіцыі. Эскіз, схема пабудовы, лінейны варыянт, этапы яго стварэння, дэталіроўка.

Патрабаванні да аплікацыі: падбор саломы па колеру, насціл, напрамак саломы, наклеиванне на аснову, акуратнасць.

8-11. Стварэнне тэматычнай кампазіцыі да дэкаратыўнага пано (20x30 см).

Практычныя заняткі. Выкананне схемы пабудовы кампазіцыі. Праца над форэскізам кампазіцыі, дэталізацыя. Выкананне лінейнага варыянта, колеравае

вырашэнне кампазіцыі. Падрыхтоўка асновы, саломкі (адбельванне, таніраванне, фарбаванне). Разметка. Набор асноўных і дадатковых элементаў кампазіцыі.

12. Тэндэнцыі развіцця сучаснага народнага мастацтва Беларусі. Рэгіянальныя асаблівасці вырабаў з саломкі.

Функцыі народнага мастацтва: практычная і дэкаратыўная. Развіцце сучасных мастацкіх промыслаў.

Вызначэнне рэгіянальных асаблівасцяў вырабаў з саломкі на прыкладзе дываноў, зробленых у тэхніцы аплікацыі саломкай на паўднёвым усходзе і паўночным захадзе.

13-15. Стварэнне эскіза арнаментальнай кампазіцыі дэкаратыўнай дошкі ў тэхніцы геаметрычнай аплікацыі.

Практычныя заняткі. Стварэнне эскіза арнаментальнай кампазіцыі дэкаратыўнай дошкі ў тэхніцы геаметрычнай аплікацыі. Падрыхтоўка саломкі да працы (адбельванне, таніраванне, фарбаванне). Наклейванне асноўных і дадатковых элементаў з саломкі. Разметка. Набор асноўных і дадатковых элементаў кампазіцыі.

16. Шэдэўры народнага саломпляцення, вытокі і традыцыі.

Знаемства з гісторыяй развіцця і станаўлення беларускага саломпляцення. Выкарыстанне матэрыялаў і прыстасаванняў, неабходных для працы: сцізорык, нажніцы, ніткі. Спосабы нарыхтоўкі саломкі, падрыхтоўка да працы, апрацоўка (выкарыстанне колера). Віды пляцення: плоскія, аб'ёмныя, вітыя, прасторавыя.

17. Саламяныя павукі. Спосабы і прыемы пляцення.

Знаемства з павукамі, іх разнавіднасцямі, функцыямі (аздабленне жылля, абарона ад нячыстай сілы), канструкцыямі. Выкарыстанне тэхналагічных карт для стварэння твора.

18. Саламяная пластыка

Знаемства з саламянай пластыкай і яе асаблівасцямі. Выкананне невялікіх саламяных фігурак жывел, птушак, людзей. Выкарыстанне тэхналагічных карт. Тэхналогія стварэння.

Чакаемыя вынікі

Выкананне праграмы факультатыўных заняткаў "Мастацкая апрацоўка саломкі" павінна забяспечыць вучням:

Веды:

- асноўных відаў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, яго вытокаў і традыцый;
- асноў дэкаратыўнай перапрацоўкі прыродных форм, стылізацыі;
- асаблівасці выканання твораў у розных тэхніках апрацоўкі саломкі;
- тэндэнцый развіцця сучаснага народнага мастацтва Беларусі, рэгіянальных асаблівасцей вырабаў з саломкі;
- віды кампазіцыі: (прадметная, сюжэтна-тэматычная, арнаментальная);
- законаў і заканамернасцей пабудовы сюжэтна-тэматычнай кампазіцыі;
- відаў арнамента і спосабаў пабудовы.

Кампазіцыя:

- стварэнне эскізаў, форэскізаў, схем пабудовы кампазіцыі;
- выкананне лінейнага варыянту, дэталіроўкі;
- каляровага вырашэння кампазіцыі.

Форма і аб'ём:

- стылізацыя і абагульненне формы;
- перадача асаблівасцей прыродных форм у розных тэхніках дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва.

Прастора:

- стварэнне умоўна-пласкасных прадметаў, аб'ектаў, матываў, сюжэтаў, паўаб'ёмных арнаментальных кампазіцый; сюжэтна-тэматычных кампазіцый у тэхніцы аплікацыі з адвольных крывалінейных матываў; аб'ёмных мастацкіх вырабаў ў тэхніцы саломпляцення.
- аздабленне – дэкарыраванне розных аб'ектаў працы плоскімі, рэльефнымі і аб'ёмнымі элементамі рэалістычнага, дэкаратыўнага і інш. характару.

Тэхналогія:

- стварэнне стылізаваных выяў, арнаментальных матываў, эскізаў пано ў розных тэхніках апрацоўкі саломкі, уменне ствараць мастацкія вобразы.
- нарыхтоўкі, апрацоўкі, і падрыхтоўкі саломкі да працы;
- адрозненні і асаблівасці розных тэхнік мастацкай апрацоўкі саломкі.

Рэкамендаваная літаратура

- 1 Я.М. Сахута Беларускае народнае дэкаратыўна – прыкладное мастацтва: 2-ое выд., перапрац. і дап. – Мн.: Беларусь, 2001. – 110 с.: іл.
- 2 Вечназялёнае дрэва раместваў – Мн.: Чатыры чвэрці, 1997 – 48 с.
- 3 Выгонов В.В. Практикум по трудовому обучению: Учеб. пособие для студентов высш. и сред. пед. учеб. заведений. – М.: Академия, 1999. – 226 с., 12 л ил.: ил.
- 4 Гомозова Ю. Б. Калейдоскоп чудесных ремёсл. – Ярославль.: Академия развития, 1999.
- 5 Гукасова А.М. Рукоделие в начальных классах. – М.: Просвещение, 1985.
- 6 Гусакова М.А. Аппликация. – М.: Просвещение, 1987.
- 7 Кацар М.С. Беларускі арнамент. Ткацтва. Вышыўка. – Мн.: БелЭн, 1996 – 207с. іл.
- 8 Костерин Н. П. Учебное рисование: Учеб. пособие для учащихся пед. уч – щ по спец. №2002 " Дошкольное воспитание " и №2010 " Воспитание в дошкол. учреждениях". – 2 – ое изд., перераб. – М.: Просвещение, 1984. – 240 с., 8 л. ил.: ил.
- 9 Лобачевская О.А. Кузнецова Н.М. Возьми простую соломку. – Мн.: Полымя, 1997.
- 10 Луканский Э.П. Первый шаг в творчество. – Мн.: Полымя, 1985, - 142 с.
- 11 Народныя мастацкія ромэствы Беларусі / Уклад. Сахута Я. М. – 2 –ое выд., Мн.: Беларусь, 2001. – 110 с.: іл.
- 12 Починова Н.В, Дехтяренко В.Н. Инкрустация соложкой.- Мн.: Полымя, 1988 – 61 с.
- 13 Романюк М.Ф. Художественная соломка Белоруссии. – Мн.: Полымя, 1985.
- 14 Рондели Л. Д. Народное декоративно – прикладное искусство. – М.: Просвещение, 1994.
- 15 Сахута Е. М., Говор В. А. Художественные ремесла и промыслы Белоруссии. – Мн.: Полымя, 1988.
- 16 Сахута Я. М. Народнае мастацтва Беларусі. – Мн.: БелЭн, 1997. – 287 с.: іл.
- 17 Сахута Я.М. Народное искусство и художественные промыслы Белоруссии. – Мн.: Нар. асвета, 1982.
- 18 Сахута Я.М. Фарбы роднай зямлі: Нарысы пра народнае мастацтва Беларусі. Кн. для вучняў – Мн.: Нар. асвета, 1985 – 165 с.
- 19 Федотов Г. А. Основы художественного ремесла. – Мн.: АСТ – Пресс, 1997 – 198 с.
- 20 Шкут Н.Н. Белорусские художественные промыслы (изделия из соломки и лозы). – Мн.: Наука и техника, 1985.
- 21 Эстетическое воспитание школьников: Программы кружковой и факультативной деятельности / Под ред. О.П.Котиковой. – Мн.: НИО, 1998 – 142 с.